

Co je svrab a jak vzniká?

Svrab (latinsky scabies) je nakažlivé kožní onemocnění, které je způsobeno parazitem nazývaným zákožka svrabová. Nejde o závažné onemocnění, ale je velmi nepříjemné, protože způsobuje silné svědění kůže, a to zejména v noci. Díky snadnému přenosu se svrab často objevuje ve formě menších epidemií v různých lůžkových zařízeních. Výskyt svrabu nesouvisí s nedostatkem osobní hygieny. Každý se může nakazit.

Zákožka svrabová se vyskytuje pouze u lidí. Samička způsobující onemocnění je příliš malá (0,3 – 0,5 mm) a proto ji pouhým okem nevidíme. Samičky tvoří v povrchních vrstvách kůže asi 1 cm dlouhé chodbičky, v kterých kladou vajíčka. Svědění je způsobeno reakcí kůže na přítomnost parazitů. Svrab se přenáší 2 způsoby. Buď během přímého kontaktu kůže s nakaženou osobou (děti v rodině, kde se svrab vyskytne, jsou nakaženy prakticky vždy) nebo se dá také získat nepřímou cestou – tj. kontaktem s ložním prádlem nebo nošením ošacení, které bylo předtím používáno nakaženou osobou.

Jaké jsou příznaky?

V rozmezí 2-6 týdnů po nákaze se objeví silně svědivé kožní změny představované vyvýšenými několik mm velkými červenými pupínky uspořádanými do dvojic, mezi nimiž můžeme vidět chodbičky. Často jsou také viditelné kožní změny způsobené intenzivním škrábáním, někdy i s příznaky druhotné bakteriální infekce. Typickým místem, kde se tyto kožní změny vyskytují, jsou meziprstní prostory na rukou, vnitřní strana zápěstí, podpaží, lokty, pupek, prsní bradavky, genitál, třísla, stehna a hýždě. U dospělých se příznaky svrabu prakticky nikdy nevyskytují v obličeji a ve vlasaté části hlavy.

Vážnější forma svrabu se může vyskytnout zejména u lidí se sníženou obranyschopností organismu. Tito lidé mají na kůži se šupinami a strupy velké množství zákožek svrabových, a proto je tato forma obzvláště nakažlivá.

Jak se stanoví diagnóza?

U lidí se silně svědivými kožními změnami a přítomností viditelných chodbiček není stanovení diagnózy příliš obtížné. Důležitá je také informace, zda lidé v okolí pacienta mají podobné svědivé kožní změny. Nejlepším důkazem je, když se lékaři podaří zákožku svrabovou mikroskopicky identifikovat v seškrábnuté povrchní kůži nad chodbičkou.

Jak se svrab léčí?

Léčba svrabu zdaleka nekončí likvidací parazitů. Je také zapotřebí provést hygienická opatření zabraňující novým nakažám. Svrab se léčí permetrinovým krémem, jehož výhodou je, že se dá použít i u dětí mladších než tři roky, nebo u těhotných a kojících žen. Je velice důležité předepsat léčbu nejen pacientům, u kterých se svrab prokázal, ale také všem členům rodiny, i když nemají žádné svědění nebo kožní změny. Všichni by se měli podrobit léčbě ve stejnou dobu a postupovat podle stejných instrukcí: Je zapotřebí namazat celé tělo léčebným prostředkem (s výjimkou obličeje a vlasaté části hlavy). U mladších dětí je třeba natřít i obličej a vlasatou část hlavy. Po namazání celého těla nemýt ruce. Nechodit před namazáním pod sprchu či do vany.

- Krém se nechá celou noc působit. Druhý den ráno (tj. 8-12 hodin po namazání kůže) se musí celá kůže ve sprše či ve vaně umýt.
- Po umytí se kůže dobře vysuší čistým ručníkem a obleče se čisté oblečení.
- Veškeré oblečení, které bylo nošeno v uplynulých třech dnech, a které snese teplotu 60° C se musí při této teplotě vyprat. Zákožka svrabová hyne při teplotě nad 50° C. Oblečení, které se nedá prát při tak vysoké teplotě, je nutné uzavřít do plastických pytlů minimálně na dobu tří dnů. Poté je možné oblečení obvyklým způsobem vyprat.
- Večer se použije čisté povlečení, přikrývky a prostěradla. Jenom matrace a polštáře není nutné prát.

Léčba permetrinovými preparáty se provádí většinou pouze jednorázově. Když je dobře provedena, je velká pravděpodobnost, že se svrab vyléčí. Svědění se většinou během tří dnů výrazně sníží, může však v méně výrazné formě ještě 3-4 týdny přetrvávat. Pouze v případě, že se svědění během jednoho týdne nezmenšilo a ještě přibyla nová kožní ložiska, je třeba celou léčbu ještě jednou zopakovat. To se týká i všech lidí v okolí pacienta.

Závažnější nálezy nebo přetrvávající onemocnění můžeme léčit za hospitalizace jinými prostředky, například mastmi s obsahem síry. Mnozí lidé se stydí za to, že byli léčeni pro svrab. To je zbytečné, neboť to nesevčí o nedostatku jejich osobní hygieny.

Jaké je očekávání průběhu nemoci?

Svrab se dá jednoduchými prostředky zcela vyléčit. Když se svrab objeví znovu, většinou je to důsledkem toho, že léčba nebyla provedena úplně správně nebo byla nějaká osoba z léčby vynechána. Je zapotřebí si připomenout, že svědivé kožní změny nezmizí najednou, ale mohou nějakou dobu ve zmírněné formě přetrvávat.

Vypracoval/a: prof. MUDr. Karel Pizinger, CSc.

Schválil/a: prof. MUDr. Karel Pizinger, CSc.

Dne: 16.3.2016

Platnost do: revize